

Прилог разматрању војне економике као научне дисциплине

УДК 355/359:33

Др Милко Цупара, пуковник

Војна економика је специјална, примењена и фактичка научна дисциплина у области економских наука. Настала је као последица нужног укључивања економских наука у војну делатност, јер је и војна делатност, као и остале државне, јавне и привредне делатности, суочена са проблемом неограничених потреба и ограничених средстава. Тај проблем захтева од државе и њених органа да се у вођењу државних послова придржавају важног критеријума – критеријума опште рационалности.

Терминолошко означавање посебности економских наука укључених у војну делатност је различито, а ми се опредељујемо за термин војна економика имајући на уму савремена схватања о диференцирању наука и научних дисциплина и природу војне делатности као њеног предмета истраживања.

Војна економика има свој предмет истраживања, научни проблем, метод, теорију и језик као елементе свог научног статуса.

Скупљајући и сређујући знања о појавама, догађајима, активностима и процесима у војној делатности и развијајући и усавршавајући метод, теорију и језик, војна економика, као економска научна дисциплина, мора израстати на основу јачине својих научних аргумената, корисних у изналажењу најповољнијих начина употребе и коришћења средстава у обављању планираних војних задатака и постизању дефинисаних војних циљева.

Осврт на појмовно и терминолошко одређење

Организована држава која тежи да у вођењу државних и јавних послова буде успешна мора се, поред осталог, придржавати једног важног критеријума – критеријума опште рационалности. Основни захтев тог критеријума јесте да се добици или предности максимизирају, а губици или трошкови минимизирају, и то у свим сферама државног и јавног деловања.

Када је реч о економској области државног деловања, држава мора да тежи да се улагања у било којој делатности минимизирају, а резултати максимизирају. Држава мора подједнако да инсистира на испуњењу захтева тог критеријума у свим сферама свог деловања,

односно у свим делатностима, без обзира на то да ли се средства у неким делатностима само стварају, стварају и троше или само троше. То значи да не мора бити рационална само производња у којој се средства стварају и троше, већ и потрошња, у којој се средства само троше. Дакле, и производња и потрошња морају да буду подвргнуте критеријуму опште рационалности, и то у свим делатностима, привредним, државним и јавним, а то значи и у војној делатности.

Испуњење захтева опште рационалности морају пратити и изучавати различите науке, а када се ради о сегменту материјалних улагања и материјалних резултата, онда и економске науке, и то у свим наведеним делатностима. Међутим, укључивање економских наука у војну делатност подразумева да скупљена и сређена економска знања у тој делатности нужно добијају посебна обележја, на основу којих се сврставају у посебну научу дисциплину економског профила. Та обележја произилазе из природе војне делатности као посебне сфере деловања организоване државе.

Посебности економских наука укључених у сазнајни процес о појавама, догађајима, активностима и процесима у војној делатности различито се термилолошки означавају у нашој војној и економској литератури. Најчешће се помињу и користе следећи термини који означавају иста или различита појмовна одређења и посебност економских наука у војној делатности: војна економика, ратна економика, армијска економика, економика у војсци, економика у оружаним снагама, економика одбране или општенародне одбране, војна привреда, ратна привреда и економија снага и средстава.

Определили смо се за термин *војна економика*, којим се означава скуп објективних, прецизних и сређених знања о појавама, догађајима, активностима и процесима у војној делатности која се односе на материјална и новчана улагања и резултате. Атрибут *војна* не означава припадност групи војних наука, већ, пре свега, назначавача научно подручје – војну делатност. На такво опредељење пресудно су утицала савремена схватања о диференцирању наука и научних дисциплина у нас и у свету, и природа војне делатности као њен предмет истраживања.

За означавање целине економске теорије или економске теорије и праксе, сада се у свету, а све више и у нас, углавном користе термини: *економија*, *политичка економија* и *економика*. Под *економијом* се, нарочито у западним земљама, подразумевају и теорија и пракса сваке људске делатности у којој постоји проблем ограничених средстава. Стари Грци су под *економијом* подразумевали вештину управљања газдинством, односно правила о раду.

Од почетка овог века за означавање целине економске теорије и праксе најчешће се користи термин *економика*, и то у скоро свим западним земљама, изузев у Француској, у којој је још увек неприкосновена употреба израза *политичка економија*. Слично је и у источноевропским земљама и земљама опредељеним за марксистички приступ сагледавању друштвених и економских односа, укључујући и Југославију, у

којима се за економску теорију такође користи израз *политичка економија*.

За означавање економске праксе или привредног стања у некој земљи или мањој економски организованом целини, или у некој привредној, државној или јавној делатности, користи се термин *экономика*, и то углавном за означавање примењених научних дисциплина. На основу тога, може се говорити о: економици Југославије, економици индустрије, пољопривреде или неке друге привредне делатности, економици образовања или некој другој државној или јавној делатности, и о војној економици.

Тако схваћена *војна економика* је специјална, примењена и фактичка научна дисциплина у којој се скупљају и сређују економска знања о војним и невојним појавама, догађајима, активностима и процесима у специфичним условима војно организованог дела државе. Користећи стечена знања и методе иманентне науци уопште, посебно економским наукама, анализира конкретну праксу, настале појаве и односе између људи, стиче нова знања и, на основу њих, пројектује мере које треба предузети у процесима рада и развоја. На тај начин значајно доприноси разумевању појава и догађаја и усмеравању активности и процеса у војној делатности.

Основни елементи научног статуса војне економике

Војна економика је научна дисциплина у области економских наука с одређеном посебношћу у односу на остале економске науке и научне дисциплине. Та посебност одговара посебности услова настанка војних и невојних појава и догађаја, извођења војних и невојних активности и усмеравања процеса у војно организованом делу државе, односно, који одговара посебности војне делатности у односу на остале државне, јавне и привредне делатности. Сва знања која нису обележена тим посебностима не могу се сврстати у научно подручје војне економике. Али, то не значи да се у војној економици не користе знања из економских и других наука. По томе се она не разликује од других наука, јер би, у противном, била изолована, сама себи сврха и без могућности да се успешно развија.

Свако сазнање (филозофско, научно, математичко, искуствено, уметничко, религијско итд.) служи за упознавање стварности човековог живота и праксе. Али, различите врсте сазнања различито остварују ту своју улогу. Научници своју улогу остварују постепено, сагледавајући предмет свог истраживања објективно и прецизно, примењујући проверени научни поступак и користећи, при том, језичке (терминолошке) ознаке и симболе који одговарају обележјима истраживаног предмета, а затим систематизујући и повезујући резултате истраживања (знања) који омогућују спознају целине истраживаног предмета. Такав поступак у стицању сазнања је специфичан јер захтева неколико значајних елемената по којима се разликује од других начина сазнавања. То су: 1) предмет истраживања; 2) научни проблем; 3) метод; 4) теорија и

5) језик (терминологија). Наведени елементи су иманентни само научном начину стицања знања. Недостатак било којег од тих елемената сазнање чини ненаучним. Свакако, то се односи и на знања која се стичу у економским наукама, што значи и у војној економици.

Предмет истраживања

Испуњење захтева критеријума опште рационалности морају пратити различите науке, поготову економске, и то у свим делатностима, па и у војној делатности. Тиме је војна делатност означена као истраживачко подручје различитих наука, али и војне економике, и то када је реч о сегменту материјалних и новчаних улагања и резултата. Знања која војна економика објективно и прецизно скупља и систематизује упућују на одређени објект или објекте који су обухваћени војним или невојним појавама, догађајима, активностима и процесима, а који сви скупа чине њен предмет истраживања – *војну делатност*. Према томе, може се рећи да је *војна делатност скуп војних и невојних појава, догађаја, активности и процеса у војно организованим целинама или између тих целина, али и између тих целина и њиховог окружења*. На основу тога, војна делатност се схвата као предмет истраживања *војне економике као специјалне, примењене и фактичке научне дисциплине*.

Ако је сврха економских наука проналажење најповољнијих начина употребе или коришћења постојећих, али ограничених средстава, и то у свим сферама човековог деловања, да би се задовољиле постојеће, по правилу, неограничене потребе, јасно је зашто је војна делатност предмет истраживања војне економике. Наиме, и у војној делатности средства су ограничена, што значи да је морају изучавати економске науке, односно војна економика.

Досадашње разматрање намеће питање како је војна делатност постала предмет истраживања војне економике када та делатност, као део шире друштвене стварности, чини истраживачко подручје и других наука, пре свега, војних, техничких, медицинских, социолошких итд. У одговору на то питање треба узети у обзир и следеће:

1) различите науке које изучавају војну делатност скупљају научне чињенице (знања) о појавама, догађајима, активностима и процесима у њој и анализирају их и објашњавају коришћењем својих метода, теорије и језика. На тај начин се спознају само аспекти војне делатности за које су заинтересоване те науке, а други аспекти остају непознати и неизучени. Један од недовољно изучених аспеката јесте и економски, који је веома значајан за успешно обављање задатака и постизање циљева;

2) такво стање је било могуће све док војна делатност није постала веома сложена и док су за постизање циљева била довољна знања из других наука. Међутим, када су за постизање циљева у њој била потребна и друга знања, као што су економска, постала је нужна појава војне економике. То одговара општој законитости развоја, према којој се предмет истраживања непрекидно мења и развија, и изазива настанак нових научних дисциплина у оквиру већ оформљених наука, или наста-

нак потпуно нових наука које изучавају тај исти предмет истраживања, али на нов начин, с новим приступима и новим циљевима. То значи да промене у предмету истраживања узрокују настанак наука и научних дисциплина, што зависи од обима и карактера тих промена. На тај начин дошло је до диференцирања општих наука на научна подручја, научне гране и научне дисциплине, а пре тога до издвајања науке из филозофије и других врста сазнања. Али, исто тако, науке или научне дисциплине којима је предмет истраживања исти међусобно се повезују управо предметом истраживања и формирају јединствен научни систем, који може да буде мултидисциплинаран, интердисциплинаран, па чак и трансдисциплинаран.

Војну делатност су много раније почеле да изучавају војне, историјске, социолошке и неке друге науке од економских наука. Разлози су следећи: 1) знања о појавама, догађајима, активностима и процесима у војној делатности касно су почела да се ситематизују и повезују у целину из које би могла да се издвоји војна економика; 2) историјске науке дуго су предњачиле у изучавању војне делатности, што је успоравало издвајање осталих наука, па и економских; 3) улога и значај економских знања и потреба за њима израженији су када за разумевање појава и догађаја, извођење активности и усмеравање процеса у војној делатности нису више довољни талент и вештина појединца, већ су неопходна објективна и прецизна научна знања; 4) неке појаве, догађаји, активности и процеси, због драматичности и негације (оружани сукоби), истискивали су или умањивали потребу и нужност вредновања економског чиниоца; 5) у прошлости, када се оружани сукоб као најдраматичнија појава, са највећим степеном негације, сводио на вођење борби, бојева, односно битке, у краћем времену, нису се довољно узимала у обзир нека друга знања, па и економска, јер је побеђивао онај ко је био тренутно војнички јачи, оспособљенији и снажљивији, односно ко је имао општу премоћ. Али, када су се оружани сукоби претворили у ратове, што је подразумевало вођење оружаног сукоба у дужем периоду, нужна су постала и економска знања, јер у ратовима побеђује онај ко успе да сачува људске и материјалне потенцијале, обезбеди услове за континуирану ратну производњу и настоји да све одлуке буду и економски целисходне, наравно у измењеном неекономском амбијенту. Дакле, војна делатност је нужно постала предмет истраживања, поред војних, историјских, техничких, медицинских и других наука, и економских наука, односно војне економике.

С обзиром на наведено, *војна делатност је специфична државна делатност, која обухвата различите појаве, предвидљиве и непредвидљиве догађаје, испланиране и организоване активности и усмерене процесе чија је сврха постизање војних, односно државних циљева.* Основне карактеристике војне делатности као предмета истраживања војне економике јесу:

1) војна делатност има, као свој значајан садржај, оружани сукоб (борба) као специфичну појаву, драматичан догађај, организовану активност и свеобухватан процес, а усмерена је на негирање противни-

кових намера, акција и реакција, при чему се користе сви могући начини и средства. То указује на нужност проширења поља истраживања у правцу противникових способности и намера, при чему су значајне све врсте знања;

2) војна делатност као предмет истраживања војне економике нужно је део социјално-економског амбијента конкретне државе, што значи да се мора истраживати као социјално, а у оквиру тога и као економски условљен предмет истраживања;

3) на војну делатност утичу разноврсни чиниоци унутар и изван њеног окружења чија су релевантна обележја такође разноврсна и не могу се истражити применом једног истраживачког поступка. Због тога се морају истраживати коришћењем општих законитости и применом различитих научних поступака;

4) у војној делатности, као и у другим делатностима, неопходно је диференцирање циљева и задатака према степену приоритета, што омогућава давање предности онима чије постизање и обављање повећава степен ефикасности војних састава;

5) у војној делатности, као и у осталим привредним и државним делатностима, постоје могућности за различите начине употребе и коришћења постојећих средстава који различито доприносе испуњењу критеријума опште рационалности;

6) у војној делатности као предмету истраживања војне економике постоје неки елементи који се тешко могу истраживати због мноштва непредвидљивих или недовољно предвидљивих утицаја. Такве утицаје наука не занемарује, већ их, применом посебних поступака, озбиљно узима у обзир при извођењу закључака. Основна поставка наведеног гледања на предмет истраживања војне економике јесте да се тај предмет мора стриктно ограничити појавама, догађајима, активностима и процесима који су иманентни само војној делатности и који су последица човековог деловања и понашања у обављању војних задатака и постизању војних циљева. То не значи да војна делатност не садржи и неке елементе карактеристичне за појаве, догађаје, активности и процесе у другим делатностима, али су они мање значајни. Познато је да појаве, догађаје, активности и процесе у војној делатности карактерише све оно што карактерише друге друштвене појаве (субјективност, разноврсност, непоновљивост, непредвидљивост итд.), али су оне израженије у ратним условима.

Научни проблем

Да би се у било којој делатности започело истраживање нужно је, пре свега, да постоји дефинисан проблем. У методологији, као науци, постоје различити ставови према том елементу. На основу њених достигнућа као науке, научни проблем је основни елемент научног статуса војне економике. На основу таквог схватања, свака наука и научна дисциплина имају свој предмет истраживања, али у оквиру њега мора да постоји конкретан и јасан проблем, или проблеми, који мора

да буде у складу с општим научним проблемом одређене науке или научне дисциплине. Ако не постоји проблем који спречава, омета или на било који начин отежава човеков живот и деловање, а који треба, на основу одређених знања, објаснити, спознати и пронаћи одговарајуће начине за његово решавање, онда је научно истраживање бесмислено.

Следствено таквом схватању, стварним предметом истраживања једне науке може се сматрати и скуп одређених проблема. То важи за све науке, па и економске, а у оквиру њих и за војну економику. Предмет истраживања војне економике може се схватити и као скуп проблема насталих с одређеним појавама и догађајима, извођењем активности и усмеравањем процеса у војној делатности које она треба да објасни, пројектује мере и постави упутства за наредна деловања, понашања и контролу. Дакле, војна економика има статус науке зато што у оквиру њеног предмета истраживања постоји проблем који треба да решава.

Општи проблем који треба да решавају економске науке произилази из нужног несклада између различитих, по правилу, неограничених потреба и расположивих, по правилу, ограничених средстава, и то у свим државним, јавним и привредним делатностима, па и у војној делатности. Тај општи проблем може да се конкретизује на следећи начин: како расположивим ограниченим средствима задовољити неограничене потребе које се стално повећавају, односно, како успоставити равнотежу између две величине – ограничених средстава и неограничених потреба, јер се само у случају да се успостави равнотежа могу обављати задаци и постизати циљеви у свакој, па и у војној делатности.

Војна економика има задатак да на основу систематизованих знања изналази најповољније начине употребе и коришћења средстава и да успоставља равнотежу између дефинисаних циљева и планираних задатака постојећим средствима. Тај задатак војна економика може да оствари на два начина: 1) да се постигне дефинисани циљ и обаве планирани задаци са минималним материјалним и новчаним средствима, и 2) да се расположивим материјалним и новчаним средствима постигне максималан обим циља и обави максималан број задатака.

Методологија је одавно утврдила да сваки проблем није и научни проблем. Основна обележја научног проблема војне економике су следећа:

1) у току обављања планираних задатака и постизања дефинисаних циљева постоје проблеми који ометају, отежавају или спречавају тај поступак. Проблеми који се решавају на исти или сличан начин, како су решавани исти или слични раније установљени проблеми не спадају у научне, већ у стручне проблеме. У научне проблеме спадају само проблеми за чије су решавање потребна нова знања о појавама, догађајима, активностима и процесима у којима настају;

2) научни проблем је само проблем који је решив на основу стечених знања. У противном, тај проблем за науку нема смисла;

3) одређени проблем може стално постојати с истим општим манифестацијама, али у сваком конкретном случају за његово решавање могу да буду неопходна нова знања, на основу којих се пројектују нови начини решавања;

4) пројектовано решење проблема и његова реализација не значе и његово стварно решење ако се не постигне повољан резултат. Само повољан резултат у решавању одређеног проблема чини тај проблем научним проблемом.

Метод

Појам метода се схвата различито. Најједноставније схватање је да је метод одабрани или захтевани начин решавања неког проблема. У науци се под методом подразумева пут према новим знањима, тражење, начин мишљења, истраживање стварности итд. Свака наука подразумева одређени начин стицања знања. У литератури се често налази на тврдње да су метод и теорија (скуп сређених знања) исте категорије, односно често се изједначавају, али се они не могу изједначити иако су чврсто повезани. Свака наука има свој метод, али то не значи да свака наука развија само себи својствене методе. Различите науке или научне дисциплине користе и исте методе, али се у том случају методски поступци прилагођавају конкретной науци или научној дисциплини. Метод је комплексан појам под којим се подразумевају човекови различити испланирани, организовани и повезани поступци или активности у стицању знања о објекту који му је непознат или мало познат.

Војна економика је у могућности и има потребу да користи све основне методе савремене науке (статистички метод, метод моделовања, експериментални метод и аксиоматски метод), затим методе истраживања (метод посматрања, кибернетички метод, метод истраживања узорка) и да примењује све посебне поступке у сазнавању (анализа и синтеза, апстракција и конкретизација, генерализација и специјализација и индукција и дедукција). Који ће метод користити нека наука, а то значи и војна економика, зависи од природе предмета истраживања и конкретног проблема, али и од нивоа његовог непознавања. Ако се неки метод користи у другим наукама, али и у војној економици, не значи да није, истовремено, и метод војне економике. Дакле, војна економика има свој метод истраживања.

Због вишеслојне структуре војне делатности и различитог карактера проблема у њој неопходна је примена различитих метода и методских поступака, чак и у сазнајном процесу усмереном само на један проблем. Досадашња искуства потврђују да се у истраживању најбољи резултати постижу када се комбинује неколико различитих метода, уколико је то могуће због истраживачког поступка. Због тога, метод и методски поступци у војној економици морају не само да одговарају предмету истраживања и проблему већ и да буду прихватљиви истраживачу. То потврђује да је сазнајни процес у војној економици сложен и да је, у оквиру њега, неопходан мултидисциплинаран и

интердисциплинаран приступ. Према методологији, приликом избора метода треба узимати у обзир: 1) посебности војне делатности у односу на остале државне, јавне и привредне делатности; 2) општа економска знања и знања других наука о појавама, догађајима, активностима и процесима у војној делатности; и 3) деловање економских законитости у војној делатности и карактер, степен и облике њиховог испољавања. С обзиром на то да су промене у војној делатности брзе, непредвидљиве и свеобухватне, а због карактера војних циљева неопходно је њихово брзо истраживање, што није увек могуће, неопходно је: 1) изабрати одговарајући метод и, посебно, методске поступке, и 2) разложити истраживани проблем на сегменте који могу да имају релативну целину.

У економској теорији уопште, као и у осталим наукама, постоје одређени ставови и принципи који важе за све економске науке и научне дисциплине. Они попримају улогу сигурног критеријума у избору метода и методских поступака, као и у креирању нових, који могу поуздано да доведу до нових знања, што потврђује међусобно преплитање и повезаност метода и теорије. Дакле, војна економика несумњиво има свој метод, па се, у вези с тим, посебно мора узимати у обзир:

1) метод војне економике обухвата и усаглашавање утврђених искуствених чињеница и теоријских ставова и принципа. Међутим, то се сада не чини, јер би се сазнајни процес у војној делатности успорио и демотивисао. Некада је корисно сачекати повољније теоријске, методолошке и друге услове који ће омогућити неопходна усаглашавања;

2) метод војне економике, као и неких других економских наука, не подразумева искључиво егзактне сазнајне поступке и резултате. Наиме, неке појаве, догађаји, активности и процеси у војној делатности такве су природе да се не могу изразити, на пример, математичким или неким другим егзактним величинама и релацијама, али имају своје јасно, чак и прецизно значење.

Теорија

У методологији се под теоријом подразумева скуп повезаних исказа којима су изражена знања о неком предмету истраживања. Другим речима, теорија је уопштено и заокружено објашњење или интерпретација одређеног искуства. Под теоријом се у науци подразумевају основна повезана и проверена знања једне или групе наука или научних дисциплина. Таква знања су добијена, прво, посматрањем предмета истраживања, а затим утврђивањем, сређивањем и проучавањем чињеница, извођењем закључака и њиховом провером у пракси. Према томе, економска теорија је систем сређених, међусобно повезаних и проверених знања о економским појавама и процесима. Може да буде општа и посебна теорија. Општа економска теорија има значење основних научних знања која се концентришу у економским наукама уопште, а посебне економске теорије чине скуп знања из области научних подручја одређених наука или научних дисциплина.

Војна економика оформљује своју теорију на основу знања из других економских наука и научних дисциплина, па и некономских наука, и знања до којих долази истраживањем појава, догађаја, активности и процесу у војној делатности. Из ње се извлаче и формулишу одређени ставови и принципи који омогућавају да се схвати суштина појава, догађаја, активности и процеса, утврде врста и обим материјалних улагања и резултата и пројектују мере помоћу којих се остварују утицај и контрола у војним делатностима. Дакле, ефикасност војне организације у целини и њених делова зависи, поред других важних чинилаца, и од развијености теорије војне економике, њених ставова и принципа, и уопште од њене примене у обављању задатака и постизању циљева.

Језик (терминологија)

Језик неке науке је систем ознака (речи, термини) и симбола које користи да би приказала резултате свог истраживања. Свака наука настоји да развије и усаврши језик којим се служи: 1) да би знања и резултате истраживања до којих је дошла могла да прикаже на најпогоднији начин, и 2) да би та знања била трајна, јасна и разумљива онима којима су та знања потребна.

Војна економика још увек није у потпуности развила свој језик, иако користи многе речи и изразе који су специфични и који само њој одговарају. У употреби су, осим речи и језичких израза из свакодневног језика, углавном, ознаке и изрази других наука, посебно економских и војних наука. Осим тога што мора много више да настоји да развије и усаврши свој језик, војна економика мора да реши и један проблем који је веома спутава њен развој као науке. Он се испољава као велика збрка у употреби различитих ознака (речи и термини) и симбола. Наиме, често се за означавање различитих појмова користе исти термини, или се исти појам означава различитим терминима. Осим тога, у војну економику се потпуно некритички уносе ознаке и симболи из других наука и научних дисциплина. Таква језичка збрка не само да доводи у забуну већ прети и да умањи значај војне економике као научне дисциплине. Језичка неодређеност војне економике последица је и недовољне појмовне одређености, односно недовољно изученог садржаја основних појмова. Због тога у сфери језика треба предузети следеће:

1) неке ознаке и симболи који се сада користе морају да добију исправна значења, а њихову употребу треба ограничити на појмове које означавају;

2) ознаке и симболе који се према изворном значењу не могу сврстати у језик војне економике, или је њихова употреба неадекватна, треба изоставити и препустити другим наукама;

3) садржај основних појмова у војној економици треба одредити према њеним ставовима и принципима.

Постоји тесна повезаност између свих основних елемената: предмета истраживања, научног проблема, метода, теорије и језика. Предмет истраживања се у методологији често дефинише као скуп одређених проблема о којима нема довољно објективних знања, а произилазе из општег научног проблема који одређена наука или група наука треба да решава. У методологији се сматра да је метод, у ствари, примена теорије, јер ставови и принципи који су израз теорије одређују своју употребу, односно претварају се у метод. То значи да су метод и теорија међусобно условљени степеном своје развијености: неразвијена теорија не омогућава примену развијеног метода, и обрнуто, уз развијену теорију нерационална је примена неразвијеног метода. Развијеност теорије је одраз појмовне одређености предмета истраживања. Примена метода, у било којој науци, умногоме је условљена природом предмета истраживања и конкретног проблема. Језик је у међусобној условљености са свим осталим значајним елементима, јер од развијености језика зависи језичка и појмовна одређеност предмета истраживања и научног проблема, и развијеност метода и теорије, али и обрнуто.

Војна економика, као посебна научна дисциплина, има јасну научну основу од које треба да полази, врсту и обим знања, методе и теорију које треба да користи (до којих су дошле друге науке), и врсту и обим знања до којих треба да дође развијајући и усавршавајући своје методе, теорију и језик. Као специјална, примењена и фактичка научна дисциплина, војна економика мора израстати јачином научних аргумената формулисаних на основу знања до којих је дошла изучавајући са свог аспекта војне и невојне појаве, догађаје, активности и процесе у војној делатности као свом истраживачком подручју, без обзира на то какви услови преовлађују (мирнодопски или ратни), изналазећи најповољније начине употребе и коришћења средстава у обављању планираних задатака и постизању дефинисаних циљева.

Литература:

1. Др Глигорије Зајечарановић, *Основи методологије науке*, Институт за политичке студије, Београд, 1974.
2. Михаило Марковић, *Филозофски основи науке*, САНУ, Београд, 1981.
3. Др Милко Цупара, *Економски чинилац у војном руковођењу*, ВИНЦ, Београд, 1989.
4. Мр Милко Цупара, *Прилог одређењу предмета истраживања војне економике*, „Позадина“, бр. 4/1986.
5. Др Богдан Шешић, *Основи методологије друштвених наука*, треће издање, „Научна књига“, Београд, 1982.
6. *Стање и правци развоја војне економике као научне дисциплине* (округли сто), Зборник радова, „Позадина“, 1986.